

بسم الله الرحمن الرحيم

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
اداره کل استان ایلام

موضوع مقاله :

راه های تشویق کودکان و نوجوانان به نماز خواندن

شوکت ملکی

مربی امور فرهنگی

مرکز آبدانان

راه های تشویق کودکان و نوجوانان به نماز خواندن

یکی از آموزش های مهم دینی که نقش بسیار موثری در تربیت فرزندان دارد، نماز خواندن آنهاست. همه والدین و مربیان نسبت به فرزندان و شاگردان خود مسئولند و باید در تربیت آنها کوشا باشند. فرزند وقتی که در خانه است از والدین مسائل را یاد می گیرد و وقتی که در مدرسه است از مربیان و معلمان. بنابراین در آموختن ارزش های اسلامی به فرزندان، والدین و مربیان آنها وظایف بیشتری از دیگران دارند. قرآن مجید به یادگیری و آموزش به طور اعم و یادگیری و آموزش نماز به طور اخص، اهمیت بسیار داده است. اهمیت یادگیری از دیدگاه قرآن به اندازه ای است که در اولین سوره ای که بر پیامبر نازل می شود به مسئله ی یاد دادن و آموزش اشاره شده و از خواندن و نوشتن و یادگیری به عنوان ابزارهایی برای پرورش و رساندن انسان به کرامت یاد گردیده است.

باید به این نکته توجه داشت که اجرای هر برنامه ای باید خالی از افراط و تفریط و رعایت نکات تربیتی باشد راهنمایی هایی در این زمینه از سوی اهل بیت(ع) (آمده است که می تواند برای والدین اهمیت زیادی داشته باشد.

از مهم ترین دغدغه های والدین تربیت نیکوی فرزند می باشد. پیامبر اکرم در زمینه تربیت فرزند می فرمایند فرزندان خود را تربیت نمایید که در برابر آنان مسئولید. همچنین حضرت علی می فرمایند: فرزندان را گرامی بدارید و آنان را نیکو تربیت و ادب کنید. پدر و مادران در قبال فرزندان شان احساس مسئولیت می کنند و سعی می کنند آنها را به خوبی تربیت کنند. بسیاری از والدین از دوران کودکی به دنبال آموزش نماز به کودکان شان می باشند. چرا که نماز یکی از مهمترین آداب و دستورات اسلامی است و تاثیر بسزایی در هموارسازی راه تربیت فرزندان دارد.

اهمیت نماز

در آیات قرآن کریم، بیش از ۱۲۲ آیه پیرامون نماز وارد شده است که دلالت بر اهمیت این دستور الهی دارد. همچنین تعبیراتی که در احادیث ائمه(ع) در مورد نماز آمده همین مطلب را تایید می کند. گاهی نماز به منزله سر در بدن قرار گرفته، و گاهی اسلام بر پنج پایه تصور شده است که یکی از آنها نماز است.

پیامبر اسلام(ص) نماز را نور چشم خود می داند و آن را مانند معشوقه ای توصیف می کند که هم صحبتی با او هر سختی را گوارا می سازد.

علت کوتاهی برخی از جوانان و نوجوانان ما در نماز، فرا نگرستن حسّ مسئولیت پذیری و عادت به فرار از مسؤولیت در دوران کودکی است. بنابراین، بهتر است که همواره مسؤولیت هایی به عهده ی کودکانمان بگذاریم تا از همان دوران کودکی بیاموزند مسؤولیتی دارند و باید مسؤولیت های خود را با دقت انجام دهند.

راه های عملی در تشویق کودکان به نماز

نماز موجب برکت در عمر، رزق و توفیق در سلامت جسمی و روانی شده و باعث می شود تا انسان از گناه، انحراف و فساد مصونیت پیدا کند. در ادامه راه های تشویق کودکان به نماز را بیان می کنیم:

توجه والدین به نماز

برای ترغیب و تشویق کودکان به نماز، باید خودمان توجه داشته باشیم که نماز در رأس اعمال واجب قرار دارد و آن را در اولویت کارهای خود قرار دهیم. والدینی که توفیق چندانی در اقامه ی نماز ندارند و آن را در اولویت کاری خود قرار نمی دهند، نمی توانند مرتبی فرزندان باشند که باید نماز را در سرلوحه ی اعمال خود قرار داده و با نماز زندگی کنند. پس برای نتیجه گیری بهتر باید والدین خود در راس کار باشند و خود آنها ابتدا نمازشان را اول وقت بخوانند تا فرزندان هم با مشاهده این صحنه به خواندن نماز ترغیب شوند.

دوست داشتن کودک

اگر در زندگی خود کسی را دوست داشته باشیم، ممکن است به خاطر او به همه ی چیزهایی که به نحوی با او ارتباط دارد علاقمند شویم؛ و نیز اگر از کسی متنفر باشیم، امکان دارد به خاطر تنفری که از او داریم، از هر چیز دیگری که ما را به یاد او می اندازد متنفر شویم. از این رو اگر والدین با رفتارهای نادرست خود، کودکان را از خود منزجر کنند، ممکن است آن ها از همه ی کارهای پدر و مادر خود و از آن جمله نماز و عبادت های آنها متنفر شده و از آن ها دوری کند. همین طور اگر پدر و مادر فرزندان را دوست داشته باشند و به آن ها محبت کنند، آن ها هم با میل و اشتیاق بیشتری به تقلید از کارهای پدر و مادر خود بر می آیند و سعی می کنند همانند آنها رفتار کنند و به نماز و عبادت نزدیک تر شوند. پس، کودکانمان را دوست داشته باشیم و به آن ها محبت کنیم. در این صورت آن ها هم وقتی نماز را به عنوان یک ارزش و یک اولویت در زندگی ما ببینند، دوست دارند همانند ما نماز بخوانند و با خداوند انس بگیرند.

تقویت حسّ مسؤولیت پذیری

یکی دیگر از راه های تشویق فرزندان به نماز خواندن تقویت حسّ مسولیت پذیری در آنها می باشد. علت کوتاهی برخی از جوانان و نوجوانان ما در نماز، فرا نگرستن حسّ مسئولیت پذیری و عادت به فرار از مسؤولیت در دوران کودکی است. بنابراین، بهتر است که همواره مسؤولیت هایی به عهده ی کودکانمان بگذاریم تا از همان دوران کودکی بیاموزند مسؤولیتی دارند و باید مسؤولیت های خود را با دقت انجام دهند.

تقویت عشق و علاقه ی درونی کودک نسبت به نماز

آنچه که بیش از نماز خواندن کودکان خردسال ما اهمیت دارد، تقویت عشق و علاقه ی آن ها به نماز است.

بنابراین، باید به گونه ای رفتار کنیم که پیوسته شیرینی نماز در کام آن ها بماند و نباید با افراط و زیاده روی خود، باعث شویم که به نماز به عنوان کاری سخت و طاقت فرسا نگاه کنند. مخصوصاً والدینی که موقتاً به خواندن نمازهای نافله هستند باید مراقب باشند که فرزندشان پا به پای آن ها همه ی نمازهای واجب و نافله را نخواند و بیش از اندازه خود را به زحمت نیندازد، چون ممکن است این کار کودکان را خسته کند و علاقه ی درونی آنها را برای نماز خواندن کمتر کند.

دور کردن فشارهای روانی از کودک

در این روش باید به این اصل مهم پایبند باشیم که نماز خواندن کودک خردسال ما کاری زشت نیست، چرا که هنوز به سن تکلیف نرسیده است؛ اما نماز خواندنش کاری بسیار زیبا و قابل تحسین است. به این معنا که اگر کودک ما به خاطر شیطنت های کودکانه گاهی نماز نخواند به او با دید منفی نگاه نکنیم؛ اما وقتی که نماز خواند محبت خود را در حق او بیشتر کنیم. ثمره ی توجه به این اصل آن است که کودک ما برای نماز خواندن، خود را در معرض فشارهای روانی نخواهد دید، لذا با اختیار و اشتیاق به سوی نماز گام برمی دارد.

اگر یک شب فرزند به دلیل اینکه شب دیر خوابیده بود و یا دلایل دیگر برای نماز بیدار نشد، نباید او را سرزنش کنید. باید به فرزندمان یاد دهیم حالا که نماز قضا شده، می توانی قضای آن را بخوانی، صلوات بفرستی و استغفار کنی، یعنی سعی کنیم جلوه بدی در ذهن او ایجاد نشود.

از طرفی نباید در ابتدای کار فرزندان را به دلیل نحوه خواندن نماز سرزنش کرده و بگوییم نماز را تند می خوانی و یا موارد دیگر، بلکه مرحله اول این است که مدت زمان نماز طولانی نباشد و همین که اقدام به خواندن نماز می کنند را تشویق کنیم.

تشویق کودک برای شکوفا کردن انگیزه های درونی

یکی دیگر از راه های تشویق فرزندان به نماز خواندن، تشویق آنها برای شکوفا کردن انگیزه های درونی می باشد. بهتر است کودکانمان را در این مسیر همواره تشویق کنیم. این تشویق ها باید به گونه ای باشند که اشتیاق درونی کودک را روز به روز به نماز بیشتر کند تا با خواندن نماز احساس غرور و عزت نفس کند. تشویق کودکانمان به نماز باید در جهت شکوفا کردن انگیزه های درونی آن ها باشد. به این معنا که آن ها را به خاطر نمازشان تکریم کنیم و به آنها بگوییم که کارشان چقدر ارزش دارد و نماز، تشکر از خدا بوده و نشانه ی بندگی ما به حساب می آید.

همچنین کودکانمان را به خاطر انجام این فریضه ی الهی ببوسیم و برخی اوقات از کار خوبشان نزد دیگران تعریف کنیم. در این تشویق ها باید در انتخاب کم و کیف آن، ظرفیت کودکانمان را در نظر بگیریم تا با تشویق های بیش از اندازه آستانه ی رضایت مندی او را بالا نبریم. همچنین مراقب باشیم که این نوع تشویق ها، مخصوصاً هدیه دادن و زیاد کردن پول تو جیبی، با فواصل زمانی زیاد و به صورت غیر منظم صورت گیرد، تا موجب شرطی شدن او نشود. از تشویق هایی که تاکنون از آن نام برده شد در اصطلاح به «تشویق های بیرونی» یاد می شوند. این تشویق ها باید به گونه ای باشند که کودک را به سوی تشویق های درونی و احساس لذت درونی سوق دهند.

آشنا کردن کودک با فلسفه ی نماز

یکی دیگر از راه های تشویق کودکان به نماز خواندن، آشنا کردن آنها با فلسفه نماز می باشد. در این روش بهتر است با در نظر گرفتن مقتضای سنی کودکانمان، فلسفه و هدف از نماز را به آنها توضیح دهیم. استفاده از «شیوه های مستقیم» در تشویق کودک اشکالی ندارد؛ اما استفاده از «شیوه های غیر مستقیم» در آموزش فلسفه ی نماز می تواند کارایی بیشتری داشته باشد.

به کودکان مان بگوییم که خداوند چه نعمت هایی به ما داده و همچنین به آنها بیاموزیم که در برابر هر هدیه دهنده ای زبان به تشکر باز کنند و با بی تفاوتی از کنار کار آن ها نگذرند. به عنوان مثال از او بخواهیم چند مورد از نعمت های خداوند را بشمارد. وقتی این کار را کرد نعمت چشم را به او گوشزد کنیم. بدین صورت که چشمانش را ببندیم و به او بگوییم برخی از کارها را با چشم بسته انجام دهد. اسباب بازی هایش را سر جای خودش بگذارد. اتاق را مرتب کند. نقاشی بکشد و برخی کارهای دیگر. در این لحظات است که کودک ما آهسته، آهسته قدر چشم و میزان ارزش آن را بهتر می داند و می داند که چیزی جای چشم را نمی گیرد. در این صورت به فرزندمان می گوییم: عزیزم! فقط یکی از نعمت های خداوند همین چشم است که فوق العاده ارزش داشته و قابل قیمت گذاری نیست. آیا شایسته نیست که با نماز از این خدای بزرگ و مهربان تشکر کنیم؟ به نظر شما کسانی که این همه نعمت را می گیرند و حاضر نیستند نماز بخوانند چگونه انسان هایی هستند.

منابع:

۱. درس هایی از قرآن
۲. رازهای نماز
۳. سایت های مختلف اینترنتی